

Miksi taloutta on tasapainotettava?

22.3.2023
Olli-Poika Parviainen
Jussi Oksa

**KOSKA JULKISIA
PALVELUJA ON
TUOTETTU JO YLI
KAKSI
VUOSIKYMMENTÄ
VELAKSI!**

KUNTATALOUDEN TILANNE VUONNA 2022 JA HISTORIA

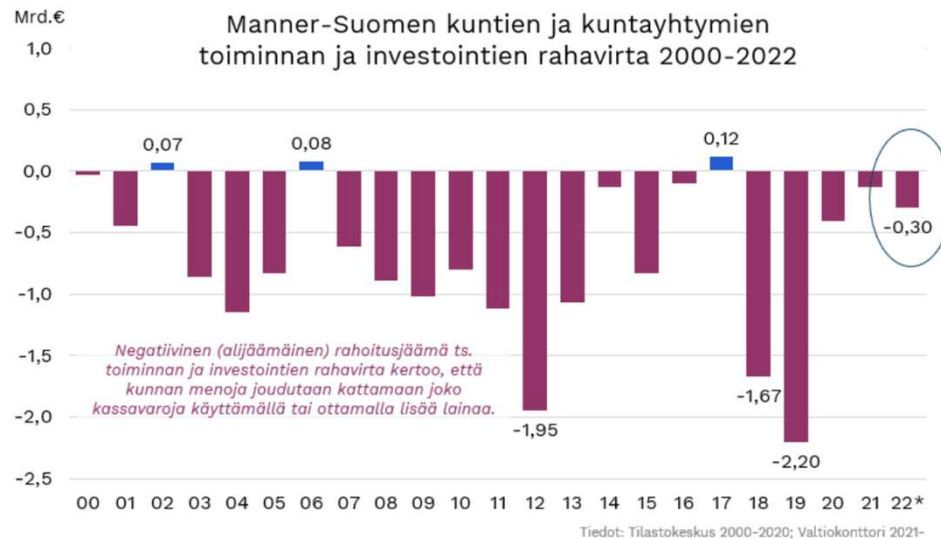
Kuntaliitto julkaisi 8.2. analyysiä kuntien vuoden 2022 tilinpäätösarvioista

Kuntatalousvuosi 2022 vahva vain paperilla – toiminnan ja investointien rahavirta -0,3 mrd. €

Vanhan kuntatalouden viimeisenä vuonna 2022 kuntien

- menot kasvoivat ripeästi (> +5,0 %),
- kunnat eriytyvät vauhdilla (tulos **negat. 90 kunnassa**),
- hyvää tulosta (+1,3 mrd. €) selittävät lähinnä poikkeukselliset tekijät (myyntivoittoja +0,9 mrd. €) ja
- investoinnit huomioiva rahoitusjäämä oli -300 milj. € alijäämäinen.

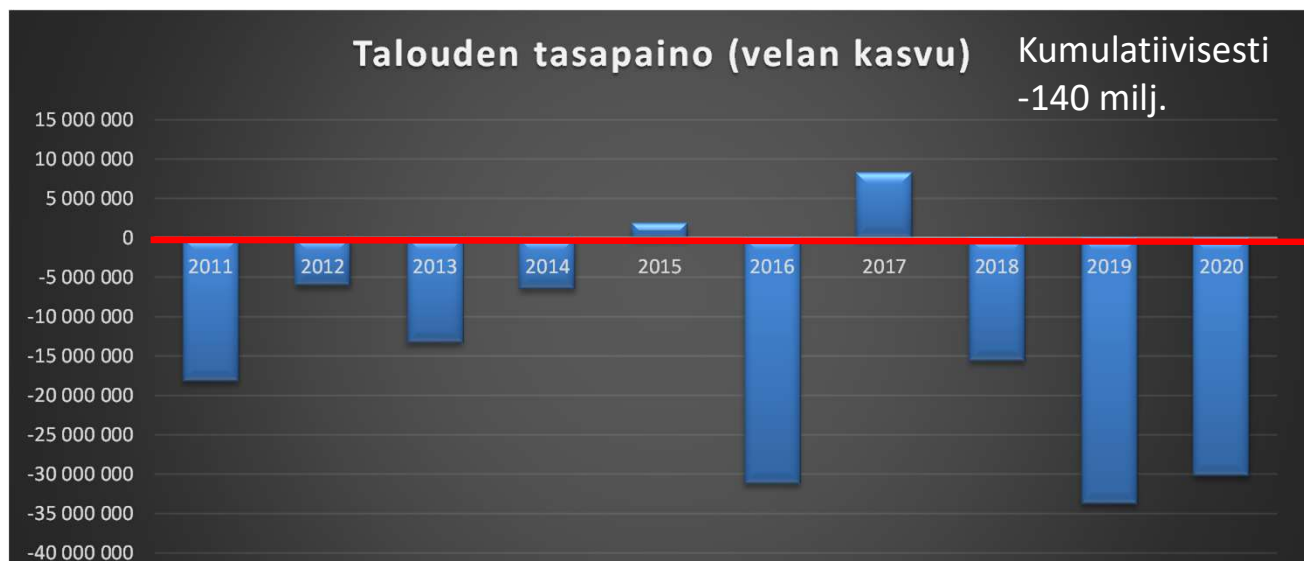
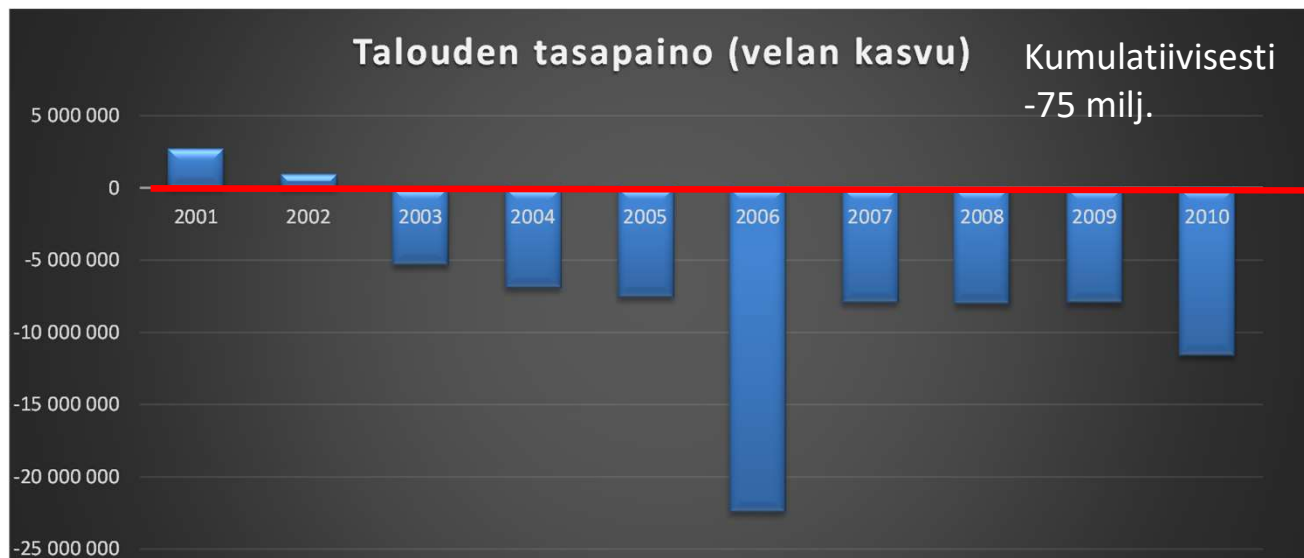
8.2.2023 Suomen Kuntaliitto

KUNTA
LIITTO

HÄMEENLINNA
KASSAVIRRAN
NÄKÖKULMASTA ...

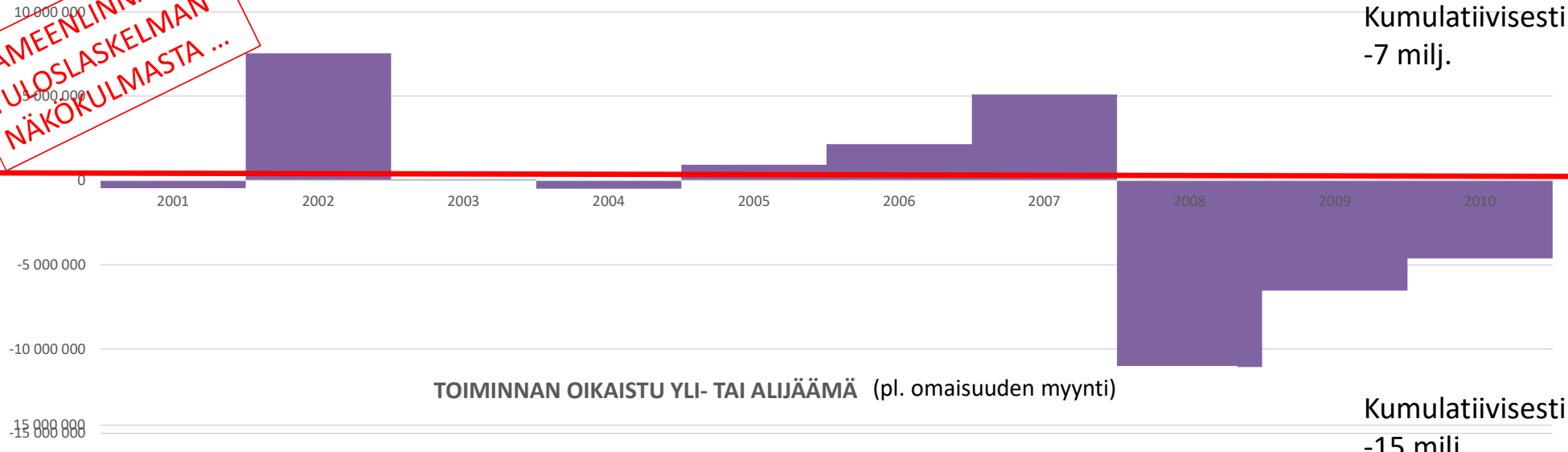
Kaupungin talous, kuten julkinen talous ylipäätään, on ollut tosiasiallisesti alijäämäinen käytännössä koko 2000-luvun. Tästä osoituksena on valtava velkamäärän kasvu 2000 luvulla.

HÄMEENLINNA
TUOSLASKELMAN
NÄKÖKULMASTA ...

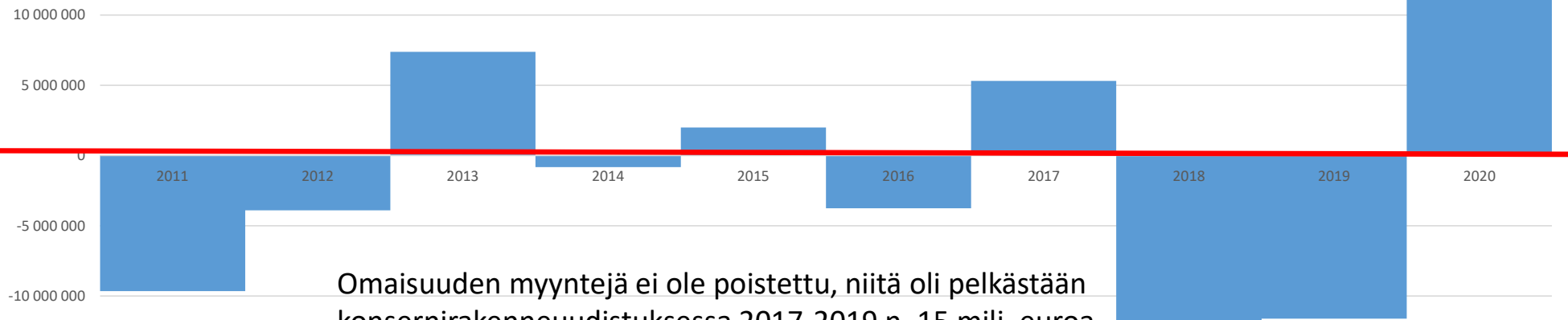
TOIMINNAN OIKAISTU YLI- TAI ALIJÄÄMÄ (pl. omaisuuden myynti)

Kumulatiivisesti
-7 milj.

TOIMINNAN OIKAISTU YLI- TAI ALIJÄÄMÄ (pl. omaisuuden myynti)

Kumulatiivisesti
-15 milj.

Omaisuuden myyntejä ei ole poistettu, niitä oli pelkästään
konsernirakennemuutoksessa 2017-2019 n. 15 milj. euroa
ja tontinmyyntikampanjasta 2015 13 milj. euroa

TASAPAINOINEN TALOUS, MITÄ SE ON???

Kaupungin talouden tasapainoa arvioidaan perinteisesti ylijäämäisyyden avulla. Talouden tasapainoa on tarkasteltava kuitenkin laajemmin ja otettava huomioon erityisesti velkaantuminen. Matalien korkojen aikana monikaan ei ollut huolestunut velkaantumisesta, mutta entä nyt?

Laajemmin tarkasteltuna talous on tasapainossa silloin kun kaupunki ei velkaannu lisää ja tilikaudet ovat ylijäämäisiä niin, että tarvittavien investointien rahoitukseen on käytössä omaa tulorahoitusta.

**JULKISEN TALouden JA YKSITTÄISEN KUNNAN
JATKUVA LISÄVELKA ON VERONKOROTUSTEN
SIIRTÄMISTÄ TULEVIEN POLVIEN MAKSETTAVAKSI**

KAUPUNGIN OMAT PÄÄTÖKSET

Hämeenlinnan kaupunginvaltuusto päätti kaupungin vuoden 2022 talousarviosta ja taloussuunnitelmasta 2023-2025 valtuuston kokouksessa 15.11.2021. Samassa yhteydessä päätettiin talouden tasapainottamistyöstä seuraavasti:

”Kaupungin talouden tasapaino-ongelma on vaikeutumassa hyvinvointialueiden aloittaessa varsinaisen toimintansa 1.1.2023. Kaupungin talousarviosta poistuu silloin noin 57%. Kaupungin lainamäärä on myös kasvussa mm. kouluinvestointien vuoksi. Supistuva talous vaikeuttaa lainanhoitoedellytyksiä. Sopeuttaminen tulee tehdä vaiheittain huomioiden hyvinvointialueen tuomat muutokset. Kaupungin menot pitää pysyvästi sopeuttaa uudelle, matalammalle tasolle. Tämä edellyttää erillistä talouden tasapainottamisohjelmaa, jossa kaupungin toimintoja käydään läpi. Kaupunginhallitus päättää ohjelman käynnistämisestä vuoden 2021 loppuun mennessä.”

Hämeenlinnan kaupunginhallitus päätti 27.6.2022 talouden tasapainotavoitteesta ja tasapainotustyöstä. Tavoite on, että kaupunki ei velkaannu lisää vuoden 2022 lopun tilanteesta vuoden 2026 loppuun mennessä. Talouden tasapainotustyössä avainasemassa on palveluverkko.

Taloudellinen tilanne

Yhteisön taloudellista tilannetta pystytään parantamaan vain kahdella tavalla

- Kasvattamalla tuloja suhteessa kustannuksiin
- Alentamalla kustannuksia

Jos kumpikaan ei tule kyseeseen, ei talous voi omaehtoisin toimin parantua.

... TAUSTASTA

- Loogisen päättelyn periaattein voi tehdä johtopäätöksen, että paras tapa edistää kaupungin talouden tasapainoa on, että emme itse generoi uusia kustannuksia.
- Tämä siksi, että julkisella sektorilla olemassa olevien menojen karsiminen on osoittautunut hyvin vaikeaksi, usein jopa mahdottomaksi sekä paikallisella että kansallisella tasolla
 - Ylläoleva ei tarkoita, etteikö, uusiakin asioita ja investointeja voitaisi ylipäättään toteuttaa, vaan korostaa esimerkiksi valmistelevan ja poliittisen päätöksenteon tarvetta malttiin ja kykyä sopeuttaa kaupungin toimintaa muuttuviin olosuhteisiin.
- Sellaista kustannusten leikkausta ei kunnan toiminnassa käytännössä enää ole, mikä ei vaikuttaisi jollain tavalla palveluiden määrään tai laatuun – tämä on erittäin tärkeä tiedostaa
- Esim. ajoittain esitetty henkilöstön tai ”hallinnon” vähentäminen on keinona mahdollinen vain, jos samalla jotain jätetään tekemättä. Tehtäviin vaikuttaa myös esim. lainsäädäntö. Ajatus siitä, että kustannukset ja tekemisen määrä eivät korreloi keskenään on nykyisessä kaupunkiorganisaatiossa epätosi.
- On muistettava se itsestäänselvyys, että veronmaksajat kustantavat julkiset palvelut. Kustannusten leikkaaminen on siis myös palvelus asukkaille, vaikka se valitusta kohteesta riippuen vaikuttaakin aina toisten arkeen enemmän kuin toisten. Isossa kuvassa kallis julkinen sektori ei ole kenenkään etu

... MIKSI PALVELUVERKKO

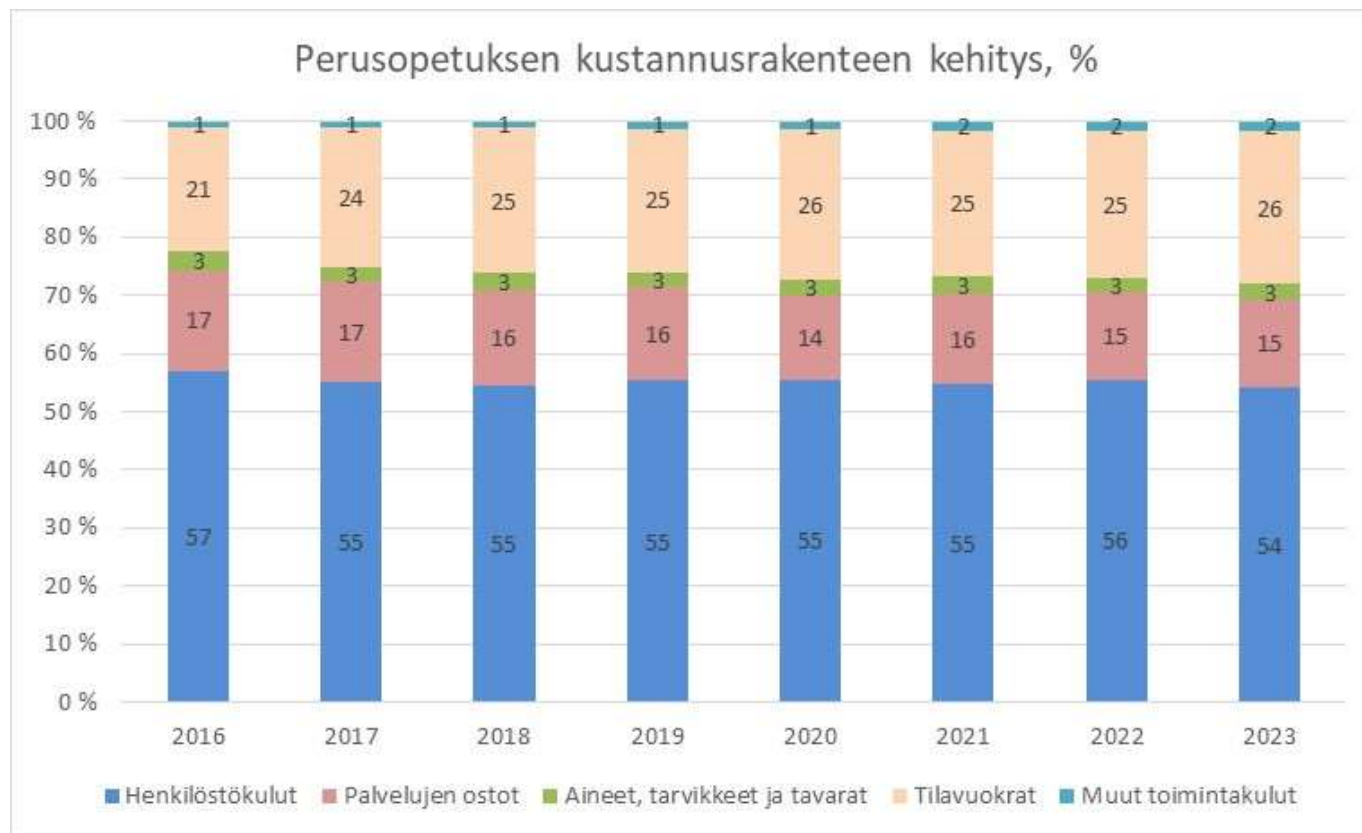
- Investoinnit synnyttävät uusia kustannuksia ja niiden generoinnin välttäminen on paras tapa ehkäistä talouden epätasapainoa
 - Jos palveluverkkoa ei tarvittaessa myös karsita eli skaalata alaspäin, tulevien vuosien investointitarpeet voivat kasvaa kestäättömiksi velkamäärän ja lainanhoitokulujen kasvaessa edelleen
 - **Jatkuva lisävelka on veronkorotusten siirtämistä tulevien sukupolvien maksettavaksi**
 - Velkamäärän kasvun hillintä on vastuullista
 - Kaupungilla ei ole varaa korjata ja pitää yllä koko nykyistä palveluverkkoa. Tulopohjan kasvu on parhaimmillaankin maltillista.
- Kun asiakkaiden määrä palveluissa vähenee, laskee myös valtionosuuksiin perustuva rahoitus
 - Tällöin asiakaskohtaisesta kustannuksesta tulee vuosi vuodelta kalliimpaa pelkästään sen takia, että palveluita ei sopeuteta rahoituksen määrän vähenemisen tahdissa tai suhteessa.
 - **Riskinä siis on, että panostamme suhteessa yhä enemmän seiniin tilanteessa, jossa lapsimäärä ja sitä kautta myös rahoitus laskee. Kuluja on siis karsittava , jotta toiminta ei muodostu tehottomammaksi, epäkäytännölliseksi ja kokonaisuuden kannalta epäoikeudenmukaiseksi.**
- **Suurin osa kaupungin kustannuksista pohjautuu kaupungin olemassa olevaan palveluverkkoon.**

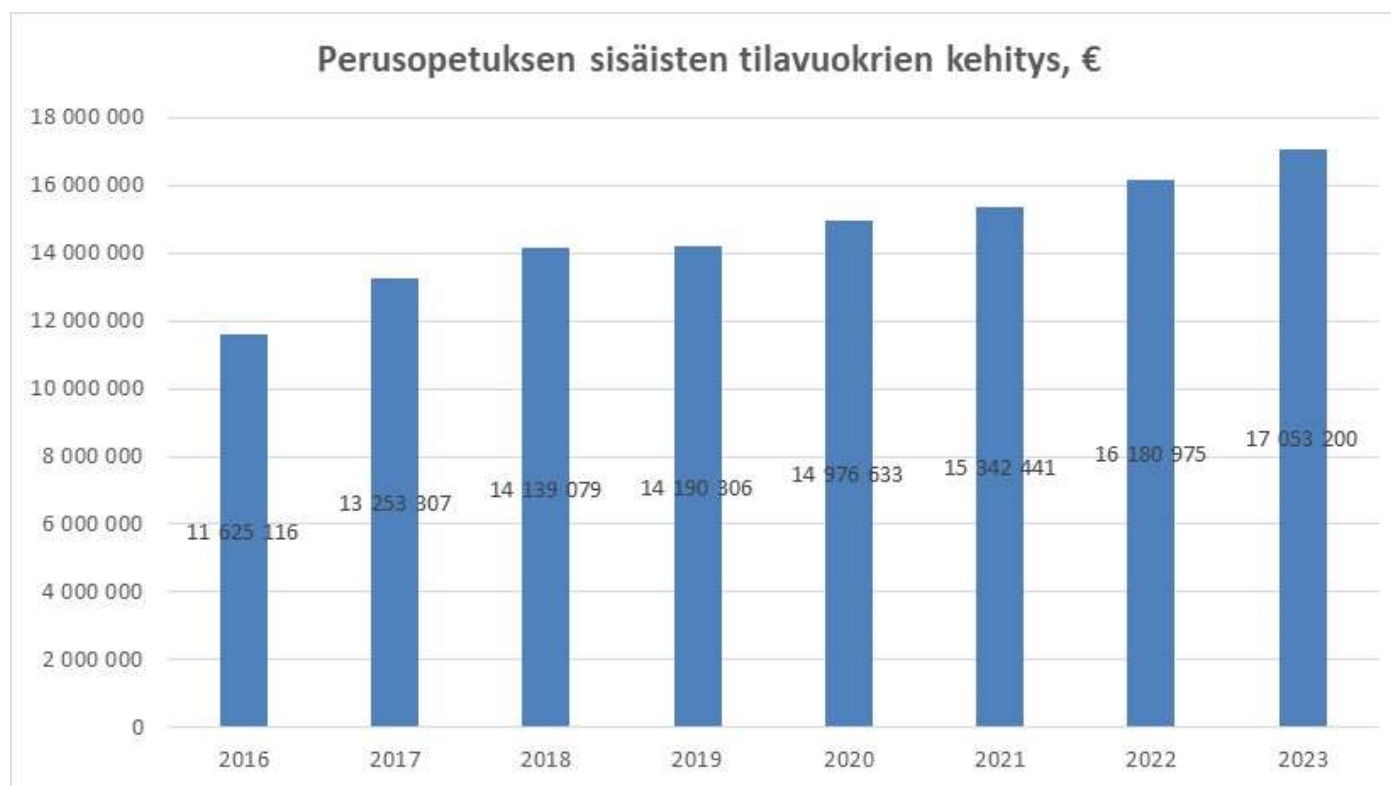
- Lasten määrän vähenemisen vaikutus rahoitukseen
 - Ikärakenteen mukaisen valtionrahoituksen kehitys 2023-> (vuoden 2023 hinnoin):

Kunta:	Hämeenlinna	2023					
Asukasluku 31.12.2021:	67 971						
			Laskennalliset kustannukset, euroa				
Ikärakenne	määrä	perushinta			Omapastuu	Omapastuu	Netto
0-5-vuotiaat	3264	8 010,94	26 147 708		-1128,7419	-3 684 213,56	22 463 495
6-vuotiaat	624	8 499,51	5 303 694		-1128,7419	-704 334,95	4 599 359
7-12-vuotiaat	4271	7 071,51	30 202 419		-1128,7419	-4 820 856,65	25 381 563
13-15-vuotiaat	2233	12 129,17	27 084 437		-1128,7419	-2 520 480,66	24 563 956
Yli 16-vuotiaat	57579	62,57	3 602 718		-1128,7419	-64 991 829,86	-61 389 112
Ikärakenne yhteensä:	67 971	1 358,53	92 340 976			-76 721 716	15 619 261

IKÄRAKENNE VÄESTÖENNUSTEEN MUKAAN														
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2036-2024
0-5	3295	3275	3317	3368	3408	3412	3413	3414	3414	3414	3414	3414	3415	120
6	618	607	546	537	548	584	586	586	586	586	585	585	585	-33
7-12	4160	4096	3995	3852	3694	3546	3499	3466	3444	3481	3531	3568	3569	-591
13-15	2243	2206	2217	2176	2186	2171	2111	2034	1946	1861	1779	1719	1755	-488
yli 16	58158	58563	58922	59294	59609	59929	60213	60484	60734	60910	61045	61150	61177	3019

VALTIONOSUUS M€															
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2036-2023
TULOT	92,3	91,9	90,8	90,0	88,9	88,3	87,5	86,4	85,3	84,1	83,3	82,7	82,2	82,7	-9,6
MENOT	76,7	77,3	77,6	77,9	78,1	78,4	78,6	78,9	79,0	79,2	79,3	79,4	79,5	79,6	2,9
NETTO	15,6	14,6	13,2	12,1	10,8	9,9	8,9	7,6	6,3	4,9	4,0	3,3	2,7	3,1	-12,5

+ 5,5 milj.
euroa
vuositasolla

Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	EN 2022	TA 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026
Asukasluku	67 850	67 662	67 532	67 633	67 848	67 971	68 107	68 243	68 379	68 516	68 653
Veroprosentti	20,50	20,75	20,75	20,75	21,00	21,00	21,00	8,36	8,36	8,36	8,36
TOIMINTAKATE	-355 204	-349 569	-356 499	-370 118	-386 755	-397 559	-420 149	-151 421	-151 927	-153 364	-156 970
Muutos €	-5 008	5 635	-6 930	-13 619	-16 637	-10 804	-22 590	268 728	-506	-1 437	-3 606
Muutos %	1,4	-1,6	2,0	3,8	4,5	2,8	5,7	-64,0	0,3	0,9	2,4
SOPEUTUSTARVE (sisältyy toimintakatteeseen)									3 280	4 436	4 172
Verotulot	274 856	281 071	281 232	283 425	298 979	317 221	327 100	177 500	168 400	172 500	175 100
Valtionosuudet	91 435	90 782	91 264	90 981	122 902	109 991	119 300	14 500	12 900	13 000	13 400
Rahoitustuotot ja -kulut	2 636	1 147	-2 286	2 464	-2 000	3 685	-1 800	500	200	200	200
Korkotuotot	2 858	2 972	2 212	2 213	1 979						
Muut rahoitustuotot	12 113	10 794	5 667	6 202	3 095						
Korkokulut	5 960	6 338	6 151	5 822	5 993						
Muut rahoituskulut	6 375	6 281	4 014	129	1 081						
VUOSIKATE	13 723	23 431	13 711	6 752	33 126	33 338	24 451	41 079	29 573	32 336	31 730
Poistot	17 472	18 108	25 570	18 370	21 931	22 023	19 326	19 024	19 531	21 404	22 225
Satunnaiset tuotot ja kulut											
Varausten muutokset netto	267	188	7 688	142	2 709	-7 916	92	-12 804	196	196	196
Ylijäämä/alijäämä	-3 482	5 511	-4 171	-11 476	13 904	3 399	5 217	9 251	10 238	11 128	9 701
Kumulatiivinen ylij/alij.	-4 836	1 938	-2 233	-13 709	195	3 594	8 811	18 062	28 300	39 428	49 129
Kumulat. ylij/alij./as	-71	29	-33	-203	3	53	129	265	414	575	716
Nettoinvestoinnit	30 903	18 456	20 810	34 638	29 533	27 733	21 272	36 423	43 763	31 849	21 516

Hyväksytty TA 2023

Talousarvio ja taloussuunnitelma on aina paras arvio kaupungin tulevasta talouden nelivuotiskaudesta. Sen tarkempaa kuvaa meillä ei taloudesta ole eikä tule olemaan. Tällä hetkellä tosin myös epävarmuus on suurta. Historian valossa talousarvion tulostasoon ei keskimäärin ole päästy.

Yht: 134 milj. euroa
Tällä suunnitelmalla emme velkaannu lisää, mutta suunnitelman ongelma on vuosi 2026

Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	EN 2022	TA 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026
Asukasluku	67 850	67 662	67 532	67 633	67 848	67 971	68 107	68 243	68 379	68 516	68 653
Veroprosentti	20,50	20,75	20,75	20,75	21,00	21,00	21,00	8,36	8,36	8,36	8,36
TOIMINTAKATE	-355 204	-349 569	-356 499	-370 118	-386 755	-397 559	-420 149	-151 421	-152 927	-154 364	-157 970
Muutos €	-5 008	5 635	-6 930	-13 619	-16 637	-10 804	-22 590	268 728	-1 506	-1 437	-3 606
Muutos %	1,4	-1,6	2,0	3,8	4,5	2,8	5,7	-64,0	1,0	0,9	2,3
SOPEUTUSTARVE (sisältyy toimintakatteeseen)									3 280	4 436	4 172
Verotulot	274 856	281 071	281 232	283 425	298 979	317 221	327 100	177 500	168 400	172 500	175 100
Valtionosuudet	91 435	90 782	91 264	90 981	122 902	109 991	119 300	14 500	12 900	13 000	13 400
Rahoitustuotot ja -kulut	2 636	1 147	-2 286	2 464	-2 000	3 685	-1 800	500	200	200	200
Korkotuotot	2 858	2 972	2 212	2 213	1 979						
Muut rahoitustuotot	12 113	10 794	5 667	6 202	3 095						
Korkokulut	5 960	6 338	6 151	5 822	5 993						
Muut rahoituskulut	6 375	6 281	4 014	129	1 081						
VUOSIKATE	13 723	23 431	13 711	6 752	33 126	33 338	24 451	41 079	28 573	31 336	30 730
Poistot	17 472	18 108	25 570	18 370	21 931	22 023	19 326	19 024	19 531	21 404	22 225
Satunnaiset tuotot ja kulut											
Varausten muutokset netto	267	188	7 688	142	2 709	-7 916	92	-12 804	196	196	196
Ylijäämä/alijäämä	-3 482	5 511	-4 171	-11 476	13 904	3 399	5 217	9 251	9 238	10 128	8 701
Kumulatiivinen ylij/alij.	-4 836	1 938	-2 233	-13 709	195	3 594	8 811	18 062	27 300	37 428	46 129
Kumulat. ylij/alij./as	-71	29	-33	-203	3	53	129	265	399	546	672
Nettoinvestoinnit	30 903	18 456	20 810	34 638	29 533	27 733	21 272	36 423	40 763	31 849	21 516

Investointeja leikattu
3 milj. euroa =>
sopeutusta
vuositasolla 1 milj.
euroa vähemmän

SOPEUTUS INV. LEIK. JÄLK.			
	2 280	3 436	3 172

Yht: 131 milj. euroa

Investointien leikkausta mahdollista tehdä käytännössä
palveluverkon uudistamisesta = palveluverkko

Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	EN 2022	TA 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026
Asukasluku	67 850	67 662	67 532	67 633	67 848	67 971	68 107	68 243	68 379	68 516	68 653
Veroprosentti	20,50	20,75	20,75	20,75	21,00	21,00	21,00	8,36	8,36	8,36	8,36
TOIMINTAKATE	-355 204	-349 569	-356 499	-370 118	-386 755	-397 559	-420 149	-151 421	-153 927	-155 364	-158 970
Muutos €	-5 008	5 635	-6 930	-13 619	-16 637	-10 804	-22 590	268 728	-2 506	-1 437	-3 606
Muutos %	1,4	-1,6	2,0	3,8	4,5	2,8	5,7	-64,0	1,7	0,9	2,3
SOPEUTUSTARVE (sisältyy toimintakatteeseen)									3 280	4 436	4 172
Verotulot	274 856	281 071	281 232	283 425	298 979	317 221	327 100	177 500	168 400	172 500	175 100
Valtionosuudet	91 435	90 782	91 264	90 981	122 902	109 991	119 300	14 500	12 900	13 000	13 400
Rahoitustuotot ja -kulut	2 636	1 147	-2 286	2 464	-2 000	3 685	-1 800	500	200	200	200
Korkotuotot	2 858	2 972	2 212	2 213	1 979						
Muut rahoitustuotot	12 113	10 794	5 667	6 202	3 095						
Korkokulut	5 960	6 338	6 151	5 822	5 993						
Muut rahoituskulut	6 375	6 281	4 014	129	1 081						
VUOSIKATE	13 723	23 431	13 711	6 752	33 126	33 338	24 451	41 079	27 573	30 336	29 730
Poistot	17 472	18 108	25 570	18 370	21 931	22 023	19 326	19 024	19 531	21 404	22 225
Satunnaiset tuotot ja kulut											
Varausten muutokset netto	267	188	7 688	142	2 709	-7 916	92	-12 804	196	196	196
Ylijäämä/alijäämä	-3 482	5 511	-4 171	-11 476	13 904	3 399	5 217	9 251	8 238	9 128	7 701
Kumulatiivinen ylij/alij.	-4 836	1 938	-2 233	-13 709	195	3 594	8 811	18 062	26 300	35 428	43 129
Kumulat. ylij/alij./as	-71	29	-33	-203	3	53	129	265	385	517	628
Nettoinvestoinnit	30 903	18 456	20 810	34 638	29 533	27 733	21 272	36 423	37 763	31 849	21 516

Investointeja leikattu
6 milj. euroa =>
sopeutusta
vuositasolla 2 milj.
euroa vähemmän

SOPEUTUS INV. LEIK. JÄLK.

1 280 2 436 2 172

Yht: 128 milj. euroa

Investointien leikkausta mahdollista tehdä käytännössä
palveluverkon uudistamisesta = palveluverkko